

GEOINFORMATIKA ÉS GÉPI TANULÁS AZ ALKALMAZOTT FÖLDTUDOMÁNYOKBAN

TANULMÁNYOK A 2020-22 ÉVBŐL A TÉMATERÜLETI
KIVÁLÓSÁG PROGRAM KERETÉBEN

Dr. Albert Gáspár

ELTE, IK Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

A kutatás résztvevői

Dr. Albert Gáspár (egyetemi docens,
témavezető)

Gerzsenyi Dávid (4. éves doktorandusz)

Pogácsás Réka (doktorandusz, abszolvált)

Pál Márton (3. éves SH doktorandusz)
ÚNKP

Seif Ammar (3. éves SH doktorandusz)

Takáts Tünde (2. éves doktorandusz, fiatal
kutató: MTA TAKI)

Árvai Valentin (1. éves doktorandusz)

Sárközy Zsófia (1. éves mesterszakos
hallgató)

A TKP keretében végzett kutatásaink a térinformatika, és a távérzékelés módszereit, új eredményeit ötvözi a földtudományokkal.

Kutatásaink célja választ adni a társadalom által a földtudomány felé feltett aktuális kérdésekre.

A kutatás több párhuzamosan futó pályázathoz is kapcsolódik a hallgatókon és kutató-kollégákon keresztül:
ÚNKP (1 hallgató), OTKA (PD 131557)

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

A kutatási tevékenység fő témakörei

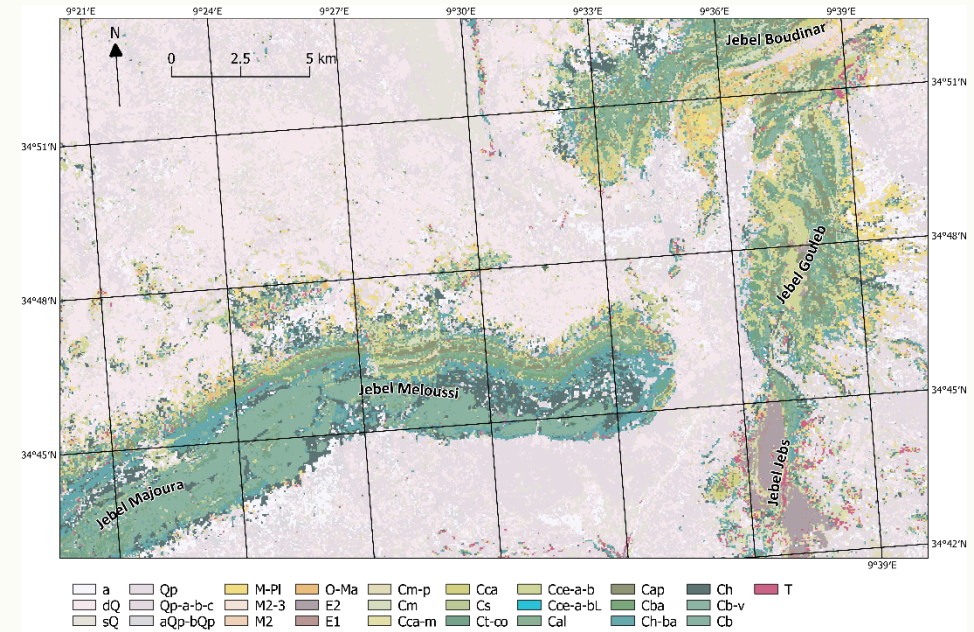
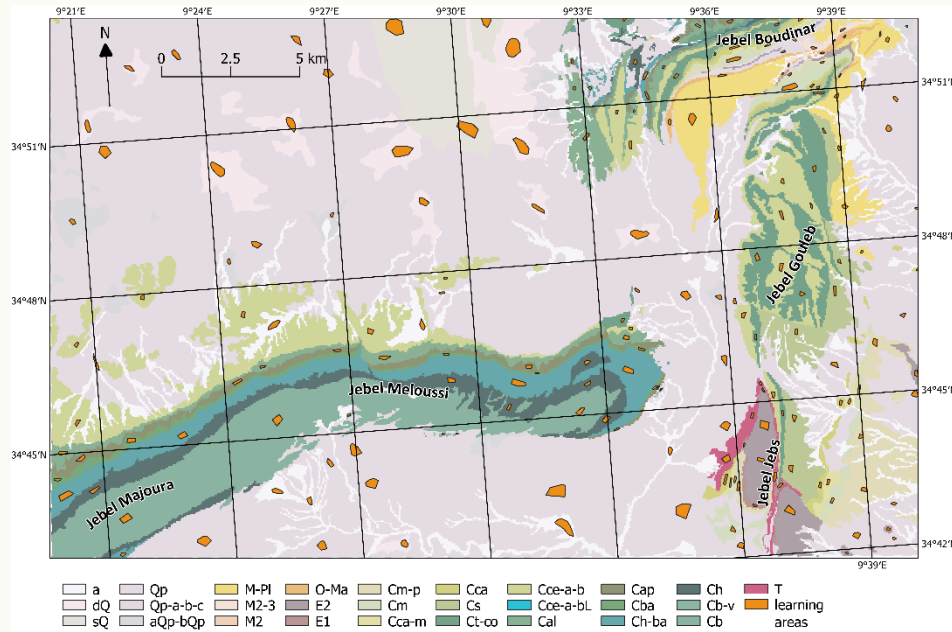
- A távérzékelte adatokból készített geológiai célú felszínosztályozás
- Földtani veszélyforrások és erózióveszélyes mezőgazdasági területek kutatása geoinformatikai eszközökkel
- A geodiverzitáselemzés új automatizált, részben szabadfelhasználású adatokra épülő térinformatikai módszereinek kidolgozása
- Off-road útvonaltervezési módszerek kutatásának előkészítése (jó felbontású távérzékelte adatokra építve)

Távérzékelte adatokból készített geológiai célú felszínosztályozás

Több részprojektje volt a kutatásnak:

1. Tunézia geológiai térképezési terület.
Fő eredmény: a gépi tanulás alkalmazásának sikere a felszínosztályozásban, és a morfometriai változók alkalmazhatóságának igazolása.
2. A romániai Hátszegi-medence geológiai térképezési terület.
Fő eredmény: a térinformatikai alapú módszerek alkalmazhatóságának igazolása növényzettel fedett területen és a terület geológiai térképének revíziója (előkészületben)
3. A Dorogi-medence geológiai térképezési terület.
Fő eredmény: a morfometriai adatokra épülő véletlen erdő osztályozás hatékonyságának igazolása fedett területen

A gépi tanulás alkalmazásának sikere a felszínosztályozásban, és a morfometriai változók alkalmazhatóságának igazolása

Eredetileg feltérképezett (bal) és modellezett (jobb) geológiai mintázat.

Albert, G., Ammar, S. Application of random forest classification and remotely sensed data in geological mapping on the Jebel Meloussi area (Tunisia). *Arab J Geosci* **14**, 2240 (2021). <https://doi.org/10.1007/s12517-021-08509-x>

Távérzékeléssel segített geológiai térképezés

Mintaterület: Vălioara, Hátszegi-medence (Románia). A Hátszegi Dinoszaurusz Geopark területe

A térképezés célja:

- 1) Osztályozási módszerek kísérleti alkalmazásának tesztelése növényzettel fedett területeken (TKP)
- 2) Üledékföldtani viszonyok meghatározása a csontlelőhelyek feltárása érdekében (OTKA PD 131557)

Vălioara (fotó: AG)

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

A kutatási tevékenység fő témakörei

- A távérzékelte adatokból készített geológiai célú felszínosztályozás
- **Földtani veszélyforrások és erózióveszélyes mezőgazdasági területek kutatása geoinformatikai eszközökkel**
- A geodiverzitáselemzés új automatizált, részben szabadfelhasználású adatokra épülő térinformatikai módszereinek kidolgozása
- Off-road útvonaltervezési módszerek kutatásának előkészítése (jó felbontású távérzékelte adatokra építve)

Földtani veszélyforrások és erózióveszélyes mezőgazdasági területek kutatása geoinformatikai eszközökkel

Alprojektek:

1. Csuszamlásveszélyes lejtők detektálása távérzékelte adatok alapján
2. Felszínosztályozás gépi tanulással lejtőmozgásveszélyesség alapján
3. Lejtőmozgások valószínűségének vizsgálata meddőhányókon
4. A gercsei Hilltop szőlészet ültetvényeinek erózióveszélyességi vizsgálata
5. A Gerecse komplex földtani veszélyforrástérképének elkészítése

Felzínosztályozás gépi tanulással lejtőmozgásveszélyesség alapján

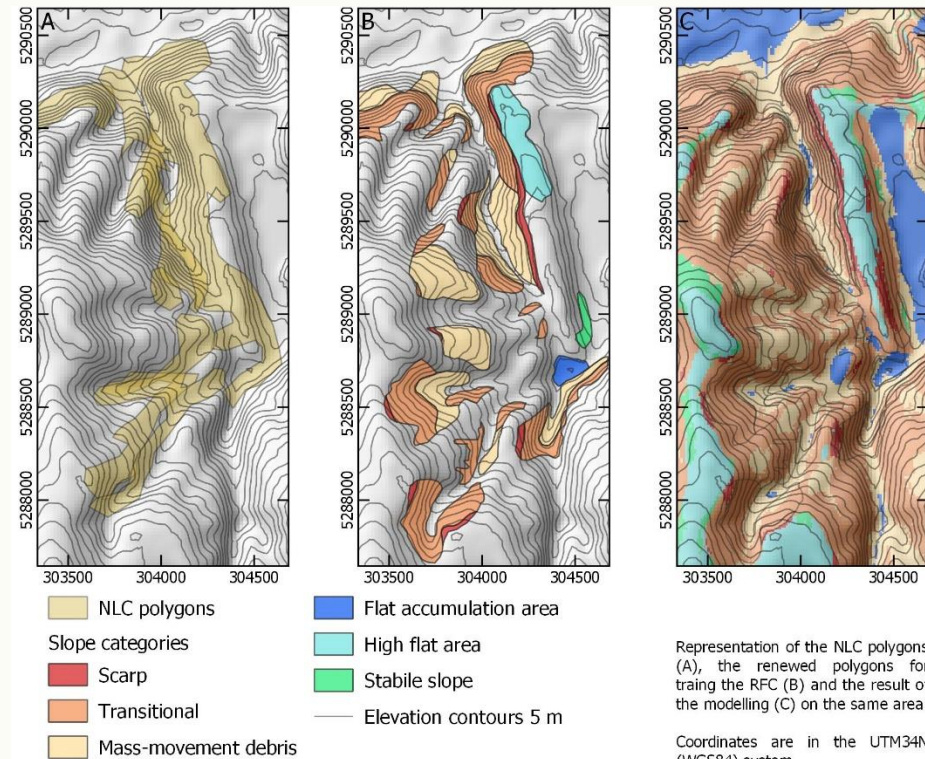
Mintaterület: Gerecse

Cél: a terület lejtőmozgás kataszterének kiegészítése, és korrigálása

Problémák: a rendelkezésre álló adatok pontszerűek, elavultak, nem kategorizáltak

Alapadatok: SRTM ~30 m DEM,

Módszer: véletlenerdő osztályozás (RFC)

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

ELKÉSZÜLT A GERCSE FÖLDTANI VESZÉLYFORRÁS-TÉRKÉPE

2022.01.12.

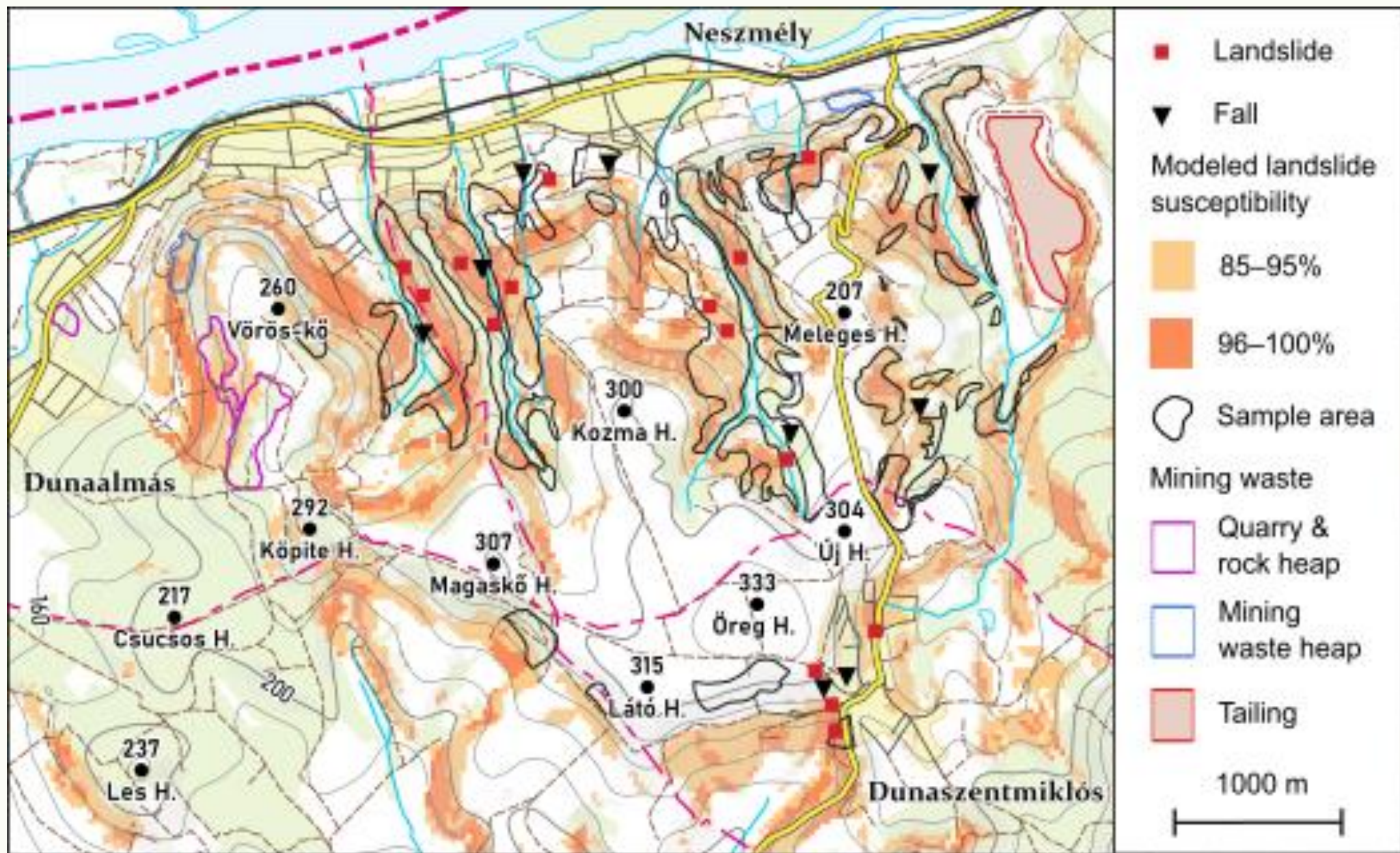

Az ELTE kutatóinak új térképe a felszínmozgásokhoz kapcsolódó dokumentált káresetek és a jövőben lejtős tömegmozgásokra hajlamos területek jelölésével hívja fel a figyelmet földtani eredetű veszélyekre, miközben a szintén potenciális veszélyforrásnak számító bezárt bányászati hulladékkezelőket is bemutatja. A komplex térinformatikai modellezéssel és többéves terepi munkával elkészült, modellértékű „többveszélyes” térkép helyi tervezéseknél is felhasználható.

A különböző csuszamlások, omlások és suvadások ma is aktívan formálják a Gerecse felszínét, különösen a hegység alacsonyabb, laza üledékekkel borított lejtőin, a patak völgyekben és a Duna menti magasparton. Mivel itt sokszor a művelés alatt álló vagy beépített területeket is veszélyeztetik, ezért fontos a mozgásra hajlamos részek minél pontosabb ismerete. A Gerecse és a Dorogi-medence környezetében számos már

Gerzsenyi, D., & Albert, G. (2021). Geological hazards of the Gerecse Hills (Hungary). *Journal of Maps*, 871-881. <https://doi.org/10.1080/17445647.2021.2003259>

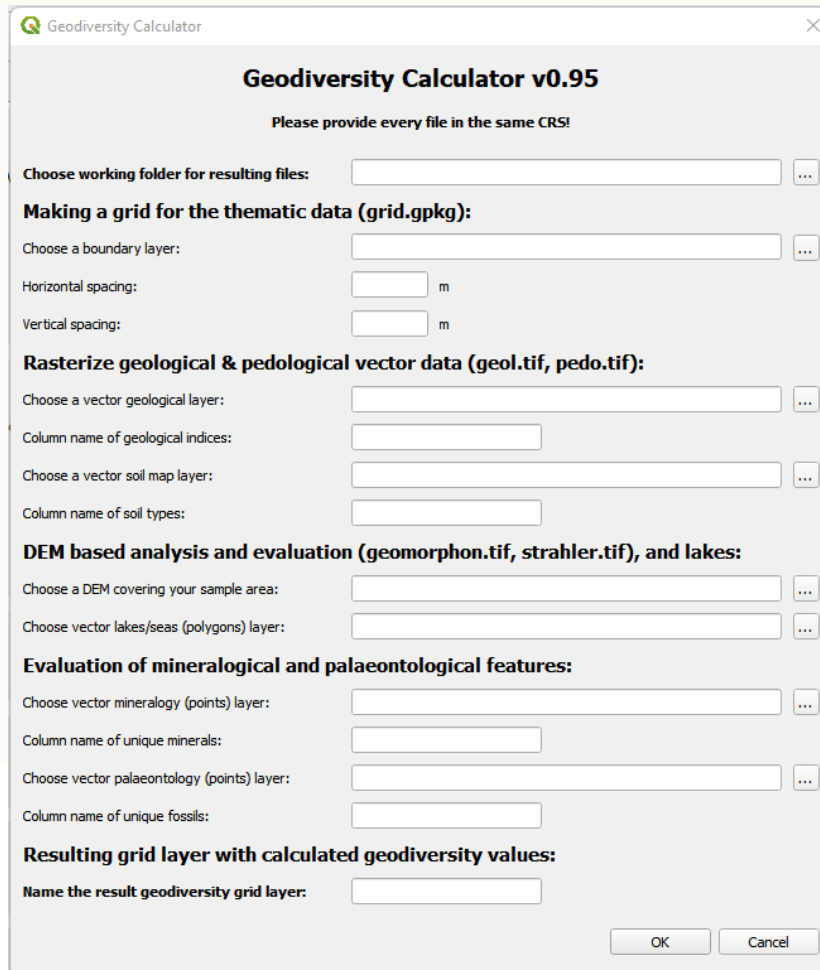

A kutatási tevékenység fő témakörei

- A távérzékelte adatokból készített geológiai célú felszínosztályozás
- Földtani veszélyforrások és erózióveszélyes mezőgazdasági területek kutatása geoinformatikai eszközökkel
- **A geodiverzitáselemzés új automatizált, részben szabadfelhasználású adatokra épülő térinformatikai módszereinek kidolgozása**
- Off-road útvonaltervezési módszerek kutatásának előkészítése (jó felbontású távérzékelte adatokra építve)

Automatizált geodiverzitás-értékelés QGIS plugin formájában

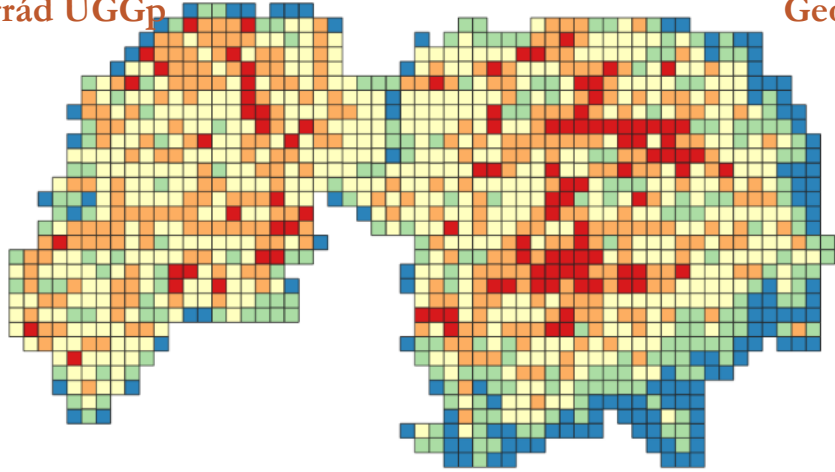
Fejlesztő: Pál M. (PyQt5 alapokon)

- Geodiverzitás: földtudományi sokféleség (földtan, geomorfológia, vízrajz, talaj)
- QGIS: nyílt forráskódú térinformatikai alkalmazás
- A plugin célja, hogy részben szabad felhasználású távérzékelte adatok segítségével megkönnyítse a geodiverzitás-értékelést

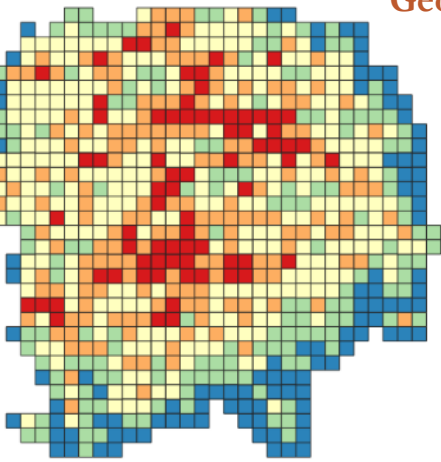

Geodiverzitás értékelés Magyarország hegyvidéki területeiről

Novohrad-
Nógrád UGGp

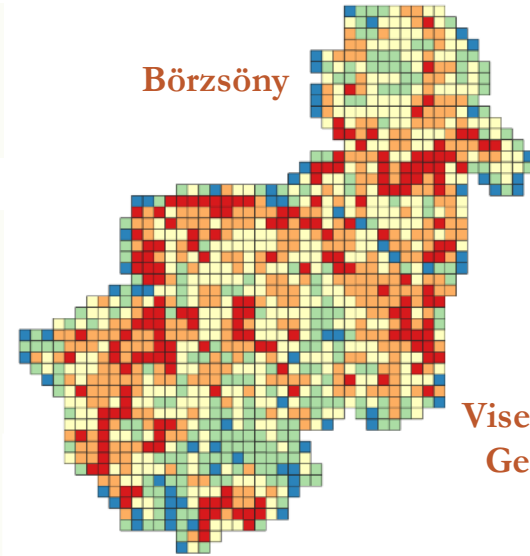
Bükk Region
Geopark

Eperjes-
Tokaj
Mts

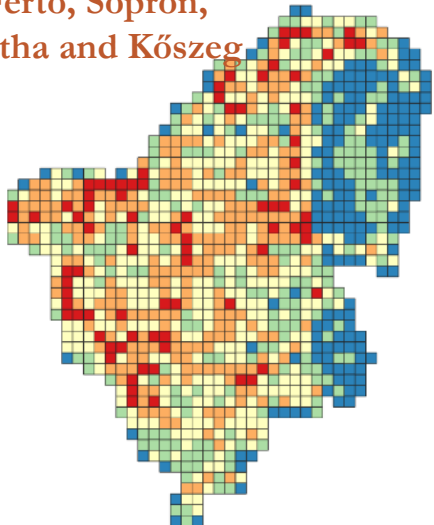
Börzsöny

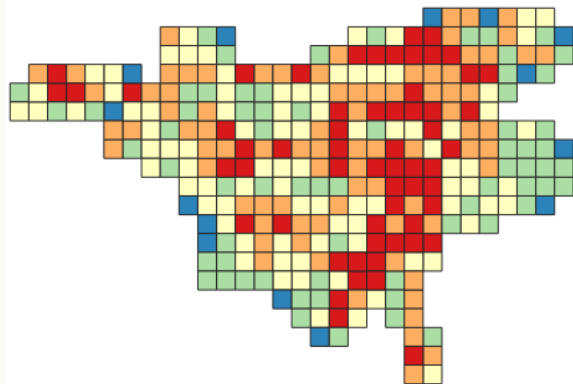
Visegrád, Budai, Vértes,
Gerecse, Velence Mts

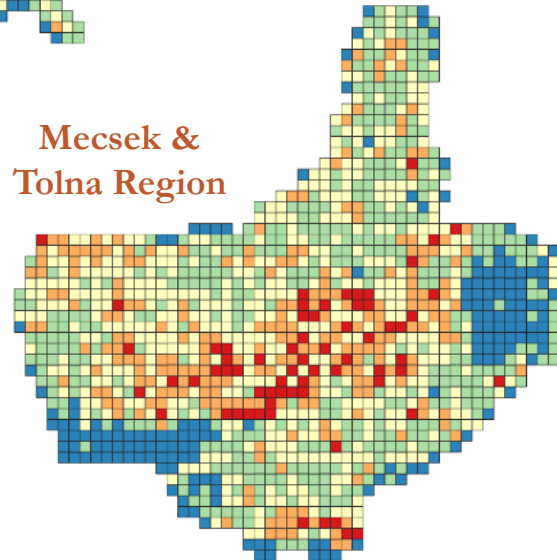
Fertő, Sopron,
Leitha and Kőszeg

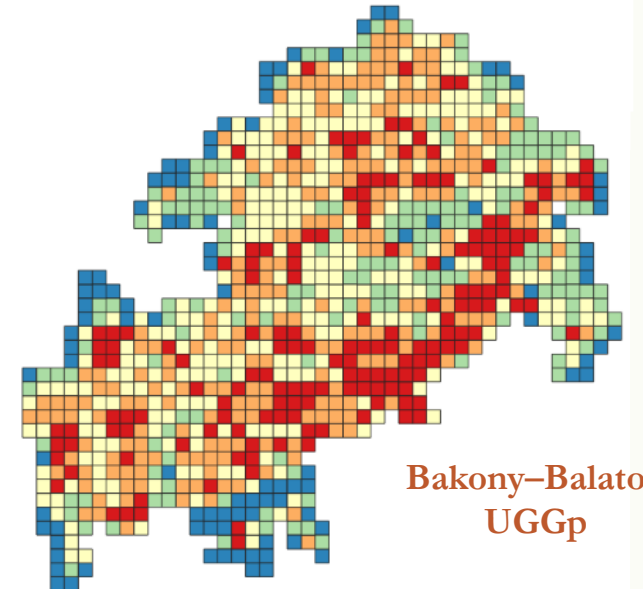
Aggtelek, Szalonna
and Slovak Karst

Mecsek &
Tolna Region

Bakony-Balaton
UGGp

A kutatási tevékenység fő témakörei

- A távérzékelte adatokból készített geológiai célú felszínosztályozás
- Földtani veszélyforrások és erózióveszélyes mezőgazdasági területek kutatása geoinformatikai eszközökkel
- A geodiverzitáselemzés új automatizált, részben szabadfelhasználású adatokra épülő térinformatikai módszereinek kidolgozása
- **Off-road útvonaltervezési módszerek kutatásának előkészítése (jó felbontású távérzékelte adatokra építve)**

Off-road útvonaltervezési módszerek kutatásának előkészítése

Cél: A terepen való (emberi) mozgás ideális útvonalának és utazási idejének tervezési problémája és lehetséges megoldása térinformatikai eszközökkel.

Terep: A hétköznapi nyelvben használt "terepi körülmények" kifejezés az úthálózat hiányát, vagy gyér jellegét jelentik.

Eddig elért eredmények:

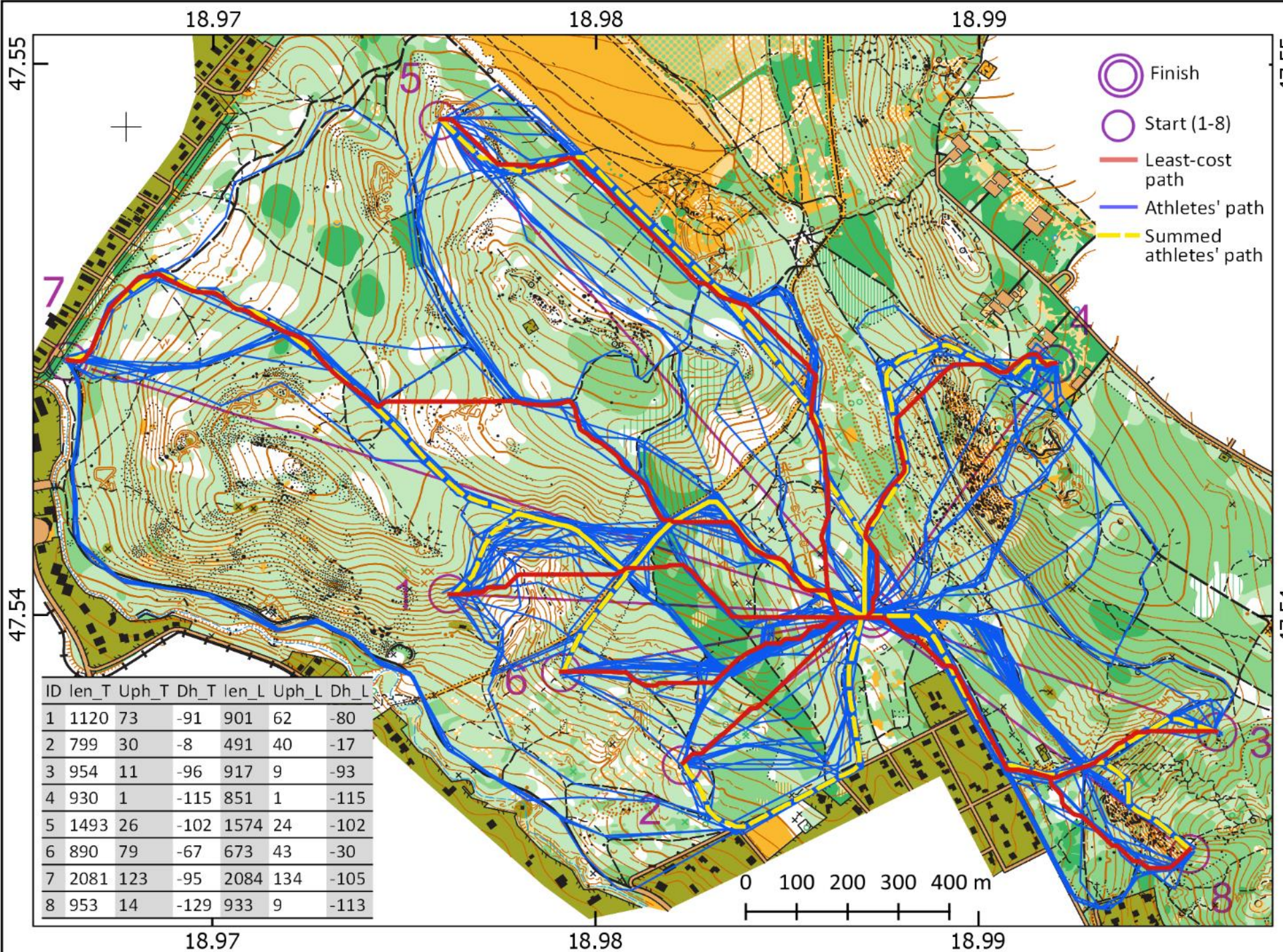
- A tájékozási térképeken és domborzatmodellen alkalmazott Least Cost Path-módszer segítségével meghatároztuk az útvonalszámításhoz felhasználható térbeli változókat.
- Terepi validációval ellenőriztük a módszer helyességét egy mintaterületen, amely során az ideális útvonalak címkézése és statisztikai értékelése alapján meg tudtuk állapítani az ember számára legideálisabb útvonalakat.

A költséggraszter a felszíni fedettség, az úthálózat
és a domborzat kombinálása után.

Piros vonalak a modellezett útvonalat
mutatják a kijelölt és tesztelt pontok
között

Felhasználhatóság: terepi navigációra szükség lehet természeti katasztrófa esetén, amikor a közlekedési infrastruktúra sérült, eleve gyér úthálózattal rendelkező területen, erdészeti, vagy természetvédelmi tevékenység során. A katonai csapatmozgások, vagy a terepi sporttevékenység (pl. tájfutás) modellezésére, ökológiai terhelésének becslésére is alkalmazható.

Eredmény: az LCP és a tájfutók által tervezett útvonalak (táv/emelk./csökk.) adatai 94%-ban korreláltak, és az LCP utak a berajzolt utaknál 0.94 arányban rövidebbek voltak.

Cikkek, közlemények a felsorolt témákban a TKP-hoz kapcsolódóan 2020-22 folyamán:

- **Megjelent:** 8 angol nyelvű és egy hazai cikk (4 Q1, 2 Q2, 3 egyéb); 12 angol nyelvű és 2 haza konferenciaközlemény;
- **Beküldve:** 1 angol nyelvű könyv fejezet (Springer); 1 angol nyelvű cikk (Q1);
- Munka alatt: 1 angol nyelvű cikk (Q1).
- **Sajtómegjelenés:** hazai híradás 8 digitális, 2 nyomtatott és digitális sajtótermékben, képi híradás: M1 (47 s); riport: M5 (4:44 m); ELTE podcast (34:10 m)

Köszönöm a figyelmet!

Az Alkalmazásiterület-specifikus nagy megbízhatóságú informatikai megoldások című projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Tématerületi kiválósági program (TKP2020-NKA-06, Nemzeti Kihívások Alprogram) finanszírozásában valósult meg.

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROGRAM
FINANCED FROM
THE NRDI FUND